

зират, но и не трябва да се възприемат и оценяват като окончателен и недопускащ обратимо движение комплекс от тенденции и процеси. Те не бива да се смятат за безвъзвратно отдалечаване и изолиране от онези страни и белези на циганското семейно-брачно пространство, които доскоро се възприемаха като отрицателни рецидиви на исторически консерватизъм и битова изостаналост на ромския брак спрямо духа и пулса на социално-историческите тенденции и процеси. Протичащите радикални, дълбоко противоречиви и кризисни общественно-исторически трансформации към по-демократично общественно устройство изведоха на преден план нови, а и стари (някога познати, но позабравени) проблеми, трудности и прегради пред ромите, в т. ч. и относно характера и особеностите на семейно-брачните им отношения. На тази основа са възможни и реални (както за съжаление социалната практика показва в последните няколко години) процесите на своеобразно възкресяване за „втори живот“ на такива социални и ценностно-нормативни рецидиви в ромската екзистенция, които десетилетия наред са били изведени като принцип от всекидневна употреба. Тяхното сегашно и предстоящо повторно връщане „на власт“ ще обуслови изключителни компликации в подготовката и реализацията на „социалното качество“ на нашите роми – и на подрастващите, а и на възрастните генерации – в пределите на семейно-брачното пространство (взето и в груповия, и в извънгруповия му разрез).

Същевременно трябва да се каже, че както историческите, така и съвременните измерения на събитийността, тенденциите и процесуалността в това пространство се подчиняват на формулираните характеристики: хоризонтализъм, неформалност, амбивалентност и вертикализационни интенции на персонално, фамилно и общностно равнище. Естествено, това методологическо „рамкиране“ има своите конкретни спецификации за отделните региони в страната, за съответните ромски групи, за компактно или дисперсно дислоцираните цигански поселения, за брачната миграция в етнически или иноетнични територии в тоталното социално пространство и т. н. То няма своите константни стойности, а се определя от пулсациите на социално-историческото време и социално-историческото прос-